

Gunnar R. Næsselund: Nyhedsformidling gennem 100 år. Ritzaus Bureau 1866-1966. (Udgivet af RB, 1966). 153 s.

I anledning af Ritzaus Bureaus jubilæum har dets chef skrevet en redegørelse for telegrambureauets historie. Bogen behandler indledningsvis de øvrige europæiske, herunder nordiske, bureauers historie i en fremstilling, der tynges noget ved den vægt, der lægges på ikke særligt interessante aktstykker som f. eks. kontrakter. Det samme gælder redegørelsen for RBs egen historie, hvor formalia som aftaler med kunder og leverandører fylder uforholdsmæssigt meget. Af større pressehistorisk interesse ville det have været, om forfatteren ved eksempler havde skildret, hvorledes RB gennem tiden har dækket forskellige begivenheder, om forholdet til de skiftende regeringer, om kritik af bureauet (f. eks. angrebene efter 1901 for at være Reformparti-venlig), og om i hvilket omfang og i hvilken skikkelse aftagerne har brugt eller misbrugt RB-materiale. Bogen er, som den er anlagt, blevet lidt for intern; men den indeholder på den anden side en række konkrete oplysninger bl. a. om udenlandske bureauer, som det kan være nyttigt at have samlet i en let tilgængelig oversigt.

Tage Kaarsted

Poul Strømstad (red.): Ildebrandshuse. (Nationalmuseet, 1966). 274 s.

Den kortfattede titel dækker over en undersøgelse af 24 huse i Landemærket-Åbenrå, København, udført 1965. I dette kvarter var der bevaret adskillige bygninger, opført efter den store brand 1728, og opgaven, man havde stillet sig, var en undersøgelse af bygnings- og beboelseshistorien fra tiden

for husenes opførelse til nutiden. Det er en studie i materiel folkekultur, udført af et hold unge forskere, hvis mål afviger fra den foregående generations, for hvem kunsthistorien og kunsthåndværkets synspunkter faldt mere naturlige. Skulle man kort karakterisere værket, må det kaldes et historisk-sociologisk arbejde med de materielle kulturlevn som den centrale kilde.

Bogen er imponerende i sin grundighed, og med de fornødne forbedringer kan der sikkert generaliseres ud fra dens resultater. Det er den jævne befolknings dagligliv, der er tale om, og kvarteret led som sædvanligt under en overbefolkning, der dog har været underkastet svingninger. Mens der 1787 boede 718 personer i de undersøgte ejendomme, var tallet i 1870 steget til 1101, hvorefter det gradvis aftog indtil 1965, da kun 256 var anført som beboere. Ud fra denne reduktion skulle man have ret til at skønne, at forholdene var blevet forbedret, men den samme tid, der har givet den enkelte bedre plads, har samtidig ladet hans omgivelser forfalde. Husene er nu modne til at blive ryddet bort til fordel for en bedre, men dyrere bebyggelse. Efter bogens disposition bliver der ikke givet en skildring af kvarteret i det 18. årh., sammenlignet med dets nuværende tilstand, men man har lagt vægt på at vise udviklingen og sammenhængen. Den sidste er uden tvivl til stede, selv om det ikke overalt er så tydeligt som i Åbenrå 2, hvor der 1750 boede en spækhøker, mens der nu er viktualieforretning, og hvor navneskiftet også har medført nogen ændring i varernes art. Lovgivningen har derimod udryddet brændevinsbrænderne og den moderne teknik øltapperne, men alle forandringer er sket lidt efter lidt, så

kontinuiteten er bevaret. På samme måde gennemgås værksteder og beboelser, men til trods for stofrigdommen savnes en understregning af, hvad der er bevaret fra ældre tid, det 18. årh., empiren og dens lige efterfølgende periode, men det har vel ikke været muligt at foretage så grundige undersøgelser, at det i enkeltheder kunne ses, på hvilken måde det højere samfundslags stilformer er blevet optaget. De sidste generationers virksomhed er ligeledes skildret mere indgående end de første, men alt bliver dog kun småting over for stofrigdommen, der bringes, og som er gjort let tilgængelig ved et detaljeret sagregister, der sikkert vil medføre, at bogen bliver brugt som opslagsværk. Billederne er udmærkede, skønt enkelte virker lidt opstillede.

Bogen er tilegnet dansk etnologis førstemand, prof. Axel Steensberg, og er et smukt vidnesbyrd om hans virksomhed.

Helge Sjøgaard

Ib Kejlbo: Historisk kartografi. (Dansk Historisk Fællesforenings håndbøger, København 1966). 83 sider.

Dansk historisk fællesforening har nu knyttet endnu en lille håndbog til sin udmærkede håndbogsserie. Denne gang gælder det kartografiens udvikling i historisk belysning, begyndende med naturfolkene fulgt af centrale afsnit om oldtiden og middelalderen, opdagelsernes tidsalder, de store atlasudgavens periode i 16. og 17. årh., hvorpå udviklingen afrundes med et kortfattet, men instruktivt afsnit om grundlaget for moderne kartografi beregnet på den læge læser, for hvem stedsbestemmelse og triangulation forventes at være ret ukendte begreber. Derpå følger et afsnit om dansk kar-

tografisk udvikling i korte, men væsentlige hovedtræk.

Bogen må karakteriseres som velafbalanceret. Den tager mere sigte på markante udviklingslinjer end på overdådig stoffylde. Med fortsat begrænses atlasudgavernes afsnit f. eks. til en rammende karakteristik af Ortelius' og Mercator-Hondius-Janssons publikationer. Specialafsnit er viet særlige typer som de middelalderlige vejkort, udviklingen af søkort fra de ældst bevarede portolaner over læsekortbøger frem til forløbere for de moderne søkort. I det danske kartografiske afsnit præsenteres i et par småkapitler Søkortarkivet og Matrikelarkivet. Et centralt kapitel i det danske afsnit indtager naturligvis Videnskabernes Selskabs kortudgivelse med en fortegnelse over de topografiske kort.

I en lille bog af denne størrelse kan man ikke vente nogen gennemgang af forskningen. I flere tilfælde er der dog blevet plads til at pege på problematikken. I disse passager holder forf. sig normalt tilbage til bevidst uengageret referat og lader synspunkterne tale selv; men i et enkelt tilfælde, nemlig en retfærdigere vurdering af Claudius Clavus' betydning, føler man dog forfatterens eget synspunkt sat op ved siden af forskningsens øvrige meninger.

Alt i alt en god lille håndbog, som kan anbefales alle, der har brug for en hurtig og tilforladelig introduktion i kartografiens historiske udvikling. En udbyggende systematisk ordnet literaturliste afslutter bogen. Den gentager dog ikke de – hyppigt mest centrale – værker, der er nævnt i teksten. Den kan således ikke bruges alene. Kombineret person-, stednavne- og emneregister.

Poul Enemark